

נא לא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דבררי היהימם

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

וישב

◆ עצת ה' היא תקום ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

הוקדש לעילוי נשמת
גב' לואיז בת ססיה בוקובה ז"ל
נלב"ע כ"ה כסליו תשע"ח
ת.נ.צ.ב.ה.

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

וישב

עצת ה' היא תקום

וַיַּחֲלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאָחָיו וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנָא אֹתוֹ: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי: וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מֵאֲלֹמִים אֲלֹמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה אֲלֵמָתִי וְגַם נִצְבָּה וְהִנֵּה תִסְבִּינָה אֲלֵמַתֵּיכֶם וְתִשְׁתַּחֲוֶינן לְאֵלֵמָתִי: וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָחָיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מָשׁוּל תִּמְשַׁל בְּנוֹ וַיֹּסְפוּ עוֹד שְׁנָא אֹתוֹ עַל חֲלַמְתּוֹ וְעַל דְּבָרָיו:

וַיַּחֲלֹם עוֹד חֲלוֹם אַחַר וַיֹּסֶפֶר אֹתוֹ לְאָחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלַמְתִּי חֲלוֹם עוֹד וְהִנֵּה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאַחַד עָשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִים לִי: וַיֹּסֶפֶר אֶל אָבִיו וְאֶל אָחָיו וַיַּגִּיעַ בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הֲבֹא נְבוֹא אֲנִי וְאֶמְדָּ וְאֶחִידָּ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ אֶרְצָה: וַיִּקְנְאוּ בּוֹ אָחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדְּבָר: (בראשית ל"ז ה-ח)

וְעַתָּה לָכוּ וְנִהְרָגְהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאֹמְרֵנוּ חַיָּה רָעָה אֲכַלְתָּהּ וְנִרְאָה מָה יִהְיוּ חֲלַמְתֵּנוּ: (שם פסוק כ)

נראה מה יהיו חלומותיו – אמר ר' יצחק מקרא זה אומר דרשני, רוח הקודש אומרת כן. הם אומרים נהרגהו, והכתוב מסיים ונראה מה יהיו חלומותיו, נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. (רש"י)

וכך אמרו במדרש: ועָתָה לָכוּ וְנִהְרָגְהוּ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אַתֶּם אוֹמְרִים וְנִרְאָה, וְאֲנִי אוֹמֵר נִרְאָה, עָתָה נִרְאָה (ירמיה מד, כח): דָּבָר מִי יְקוּם, או שְׁלִי או שְׁלִכֶם. (בראשית רבה פד יד)

התכנית של השבטים

הנביא עמוס אומר: "כֹּה אָמַר יי' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ עַל מַכְרָם בְּכֶסֶף צְדִיק וְאֲבִיוֹן בְּעֵבֹר נְעֻלִים" (עמוס ב ו). העיד הכתוב שהאחים הקדשים מכרוהו את יוסף, בשביל לקנות מנעלים לרגליהם.

וכך אמרו רבותינו במדרש (תנחומא וישב ב) וַיִּרְאוּ אֶתֹּ מֶרְחָק וְגו', וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶתֹּ הַבֶּרֶה וְגו', מִיָּם אֵין בּוֹ, נְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים הָיוּ בּוֹ. מָה עָשָׂה רְאוּבֵן, הֲלָךְ וַיִּשָּׁב בְּאַחַד מִן הַהָרִים לִירֵד בְּלִילָה לְהַעֲלוֹת אֶת יוֹסֵף, וְתִשְׁעָה אַחֲיוּ יוֹשְׁבֵין בְּמָקוֹם אֶחָד כְּאִישׁ אֶחָד בְּעֵצָה אַחַת לְהַמִּיתוֹ.

עָבְרוּ עֲלֵיהֶם יִשְׁמַעְאֵלִים. אָמְרוּ, לָכוּ וְנִמְכְּרֶנּוּ לְיִשְׁמַעְאֵלִים, הֵן מוֹלִיכִין אוֹתוֹ לְקֻצוֹת הַמַּדְבָּר. עָמְדוּ מְכֻרְהוּ בְּעֵשְׂרִים כֶּסֶף, לְכָל אֶחָד מֵהֶם שְׁנַי כֶּסֶף לְקֻנּוֹת מְנַעְלִים לְרַגְלֵיהֶם.

וְכִי תַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁנֶּעַר יָפֵה כְּמוֹתוֹ נִמְכָּר בְּעֵשְׂרִים כֶּסֶף. אֵלָּא כִּיֹּן שֶׁהַשְּׁלֹף לְבוּר, מִתּוֹךְ פֶּתַח נְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים שָׁבוּ, נִשְׁתַּנָּה זֵיו פָּנָיו וְכִרַח מִמֶּנּוּ דָמוֹ וְנִעְשׂוּ פָּנָיו יִרְקוֹת. לְפִיכֶךָ מְכֻרְהוּ בְּעֵשְׂרִים כֶּסֶף בְּעֵבֹר נְעֻלִים.

צריך להבין מה קרה פתאום שכל השבטים היו צריכים נעלים? מה הביאור בזה שמכרו אותו בעבור נעלים?

ביאור הענין הוא, על פי דברי האריז"ל שכתב מדוע יצא ישמעאל מאברהם אבינו, ומיצחק אבינו יצא עשיו הרשע? לכל אחד יצא בן צדיק ובן רשע, ואילו יעקב אבינו זכה שכל מיטתו שלימה, כל בניו זרע קודש, שנים עשר שבטים קדושי עליון?

והדבר מבואר באור החיים הקדוש (בראשית מט ג) וזה לשונו: ואם תאמר: איך אברהם ילד ישמעאל, ויצחק עשיו?

יש לך לדעת, כי הם חלקי הרע שזרע בהם האב תרח אבי אברהם עובד עבודה זרה היה, וכשיצתה נפש אברהם, יצאה דבוקה מבחינת הרע, אלא שגבר עליו חסד אברהם וכפה בחינת הרע עד שהפרידה ומסרה בישמעאל, ועדיין היה ניצוצי הרע דבקים, עד שבא יצחק והפרידם ברתיתח הקדושה, והוא אומרם ז"ל (ב"ר פ' ס"ג) כי יעקב יצא נקי ובר וכו'.

וביאור דבריו ז"ל, ביאר בספר 'פרי מגדיו' הנה תרח אבי אברהם היה עובד עבודה זרה, והיתה לו 'אהבה' לרע, כמו שמובא במדרש רבה (לח יג) שהיה מוכר צלמים ומשווק אותם. ומאידך גם היה לו מידת 'הדין והגבורה' לרע, עד שמסר את בנו לנמרוד שיזרקו לכבשן האש.

ואברהם אבינו ע"ה, מפני שנולד ממנו, מוכרח להיות, שיהיה בו מזמן לידתו חלקי רע שהתערבו יחד עם נשמתו העליונה, שהיה מעורב בו חסד ודין של בחינת הרע.

ולכן הוצרך בתחילה ללדת את ישמעאל, כדי להוריש לו את חלקי הרע שבו, ובכך יצא יצחק אבינו ע"ה נקי בבחינת נשמתו, ובדבר זה נמשכו ב' עניינים, האחד, שהיות ואברהם אבינו ע"ה היה מבחינת 'אהבה דקדושה' לכן הרע שיצא ממנו אצל ישמעאל, היה 'אהבה דסטרא אחרא' שהרי אברהם אבינו הוריש לישמעאל בנו את חלקי הרע שבנשמתו, כלומר את חלקי הרע שבשורש עבודתו, שהיא מידת 'האהבה' ולכן יצא ישמעאל רודף אחר אהבות רעות של הטומאה, (עייין בזוה"ק ח"ג קצב)

והשני שעוד נמשך מזה, שיצחק אבינו שנולד אחר סילוק הרע מאברהם, נולד מצד תכונת נשמתו משורש הטוב של אברהם אבינו מאהבה דקדושה בלבד, (כי אהבה מצד הרע נדבק בישמעאל) אך היות והבירור שעשה אברהם אבינו בין הטוב והרע, היה זה הבירור והניקיון מצד מידת 'אהבה וחסד' של צד הקדושה, אך מצד 'הדין והגבורה' עדיין לא נעשה הבירור, שהרי בתרח היה גם דין וגבורה לרע, שהרי מצינו שתרח מסר את בנו לכבשן האש וזה ודאי מידת הדין.

והנה אברהם אבינו ע"ה לא הפריד את זה ממנו, והיו עדיין סיגים של טומאה מעורבים בבחינת יצחק אבינו ע"ה.

ולכן גם יצחק אבינו ע"ה היה צריך לעבור אותו תהליך, ולהוליד שני בנים, הראשון רע שיקח את כל הבחינות הרעות שעדיין מעורבות בנשמתו, ועל ידי כן יצא השני מזוכך ושלם בבחינת הטוב, ולכן בתחילה יצא מיצחק אבינו ע"ה עשיו הרשע, והוא לקח לעצמו את חלקי הרע והדין, שבבחינת נשמתו של יצחק, 'הדין והגבורה דסטרא אחרא' על חרבך תחיה, ואחריו יצא יעקב אבינו שלם, טוב גמור ללא שום סיגים של טומאה.

ועל כן זכה יעקב, שכל זרעו היו זרע קדש, כי כבר לא היו צריכים לבירור נוסף, אחר שכבר נתבררו חלקי האהבה, וחלקי היראה של הסטרא אחרא, ויצא יעקב שלם במדה אמצעית, מדת התפארת שהוא חיבור האהבה והיראה של הקדושה, ויצא זך ונקי שכל זרעו יצאו כמותו, קדושים וטהורים מאמינים בה' אחד ושמו אחד.

והנה כותב רבנו האריז"ל (ליקוטי תורה וכן בספר הליקוטים פרשת וישב) דע! כי חשבו אחי יוסף, שהוא שיריים לשיריים מן הקליפה שנפרדה מאברהם ויצחק בצאת מהן ישמעאל ועשיו, ועדין לא נטהרו, ומה גם שחשבו שיוסף פגם ביסוד, והטהו לצד השמאלי, במה שהביא את דיבתם רעה אל אביהם, היפוך השלום, והיסוד הוא סוד הלשון הדיבור פוגם בו, ועוד מפרטי הדיבה שהוציא, שהיה אומר שאוכלים אבר מן החי ותולין עיניהם בבנות הארץ, שכל זה תלוי ביסוד, וכן זלזול בבני השפחות היפך השלום לקרותן עבדים שהוא בן חורין היפך העבדות, והיסוד נקרא כל, כולל כל המדות, וחשבו שהם השלימו את חסרונו ביניהן, ואז ויתנכלו אותו, חשבו להיות בעלי האחזה שלו, ועוד שהם עשרה להשלמת אור ישר, ובנימין להשלמת אור חוזר וכו' עכ"ל.

רבנו האריז"ל מגלה לנו, שהסיבה שנאמר על השבטים הקדושים 'וישנאו אותו', היתה מחמת עומק המחשבה, שראו השבטים שיוסף הצדיק לפי מעשיו הרי הוא בא לדמיון ישמעאל ועשיו, דכמו שישמעאל ועשיו יצאו מתערובת הרע שהיה באברהם ויצחק, כך חשבו

השבטים שעדיין אביהם יעקב אבינו לא נתברר לגמרי, ונשאר בו עוד פסולת של רע, שנשרש מתרח.

וכיון שיוסף שידר להם כביכול מעשים לא טובים, על כן חשבוהו שהוא יצא מהפסולת של יעקב, כדרך שיצאו ישמעאל ועשיו מהפסולת של אברהם ויצחק, ועל כן שנאוהו, כי לא חלק ונחלה לו עם אביו, כדרך שישמעאל ועשיו, לא היו היורשים של אביהם וממשיכים את דרכו, ולכן "וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלֹם".

ואפשר להוסיף, שאף מה שהיה יעקב מחבבו ואוהבו יתר על האחים, היה זה כדרך שנאמר על יצחק, "וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בְּפִיו" שהיה עשיו מרמה את אביו ומראה לו כאילו הוא צדיק, לכן אהב יצחק את עשיו יותר מיעקב, וכדרך זו חשבו השבטים שמתנהג יוסף עם יעקב, שמרמה את אביו, ועל כן אהב יעקב את יוסף יותר מכל בניו.

מחמת כל זאת ראו השבטים לנכון, שצריכים להרחיק את יוסף מביניהם, כלומר להסיר את הטומאה מהם, ובכך יזכו להיות כולם שלמים בקדושה כראוי, ועל כן "וַיִּתְנַפְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ".

אלא שראובן מנע מהם את המיתה, ואמר: "הֲשִׁלִּיכוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר יִדָּד אֶל תִּשְׁלְחוּ בוֹ" עד שבא יהודה והציע למוכרו לסוחרים מדיינים, שבכך כשימכרו את יוסף לסוחרים, יפטרו האחים מהטומאה השוכנת ביניהם, כתחליף למיתה שרצו להורגו ולהפטר ממנו, וכך עשו שהסכימו כולם פה אחד למוכרו לסוחרים, חוץ מראובן, שלא היה בשעת המכירה, ובכך הרגישו בעצמם שנפטרו מן הטומאה לגמרי.

לפי האמור נבין, מדוע החליטו האחים לקנות בכסף המכירה דוקא נעלים, והוא, מצינו במעשה בראשית, שהקב"ה ציוה את האדמה שתוציא עץ שמוציא פירות, וגם הגזע עצמו הוא פרי כמ"ש: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע, 'עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי' לְמִינֵוֹ אֲשֶׁר זָרְעוּ בוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן:" והארץ לא עשתה כך אלא "וַתֹּצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זָרְעוּ בוֹ

לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב" שהוציאה רק פירות, אבל גזע העץ הוא אינו פרי ולא ראוי למאכל.

מה עשה הקב"ה, ברא את האדם עפר מן האדמה, וציוה אותו לא לאכול מעץ הדעת, שעץ הדעת היה טעם עצו ופריו שוה, גם לגזע העץ היה את טעם הפרי כמבואר באור החיים הק' (בראשית ג ו) וכשאדם הראשון שנברא מהאדמה ישמע בקול ציווי ה', יתקן בכך את חטאה של האדמה שלא שמעה בקול ציווי ה'.

אבל לבסוף אדם הראשון חטא, ולכן כשנתקלל אדם הראשון, נתקללה גם האדמה.

וכמ"ש בספר אגרא דפרקא (אות ד"ש) בשם מהר"ם חגיז, דלבישת מנעלים הוא כדי שלא יגע בשרו על האדמה, כי בחטאו של אדם נתקללה, על כן עושין הפסק בין הרגל לאדמה, ובעבור זה, במקום קדוש שיצאה האדמה מכלל ארור לכלל ברוך, יש לילך יחף, וזהו פירוש הפסוק "שֶׁל נַעֲלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה עוֹמֵד עָלָיו אֲדָמַת קֹדֶשׁ הוּא" ומשום הכי מברכין על מנעלים שעשה לי כל צרכי, כי זהו כל צרכי, לחפוף בברכה ולהפסיק הקללה, ומשום הכי ביום הכיפורים חולצין מנעלים, כי נתקדש הארץ בקדושת היום עכ"ל.

(ומה שגם בתשעה באב הולכין בלא מנעלין עיין מ"ש רבינו יוסף חיים בעוד יוסף חי וישב את ה שהאריך בעניין לבישת המנעלים)

ואם כן, כל זמן שאדם הולך יחף על הארץ, הרי הוא מחובר אל הגשמיות והטומאה, אך כאשר נותן האדם מנעלים לרגליו, הרי שהמנעלים חוצצים בינו לבין הטומאה השוכנת בארץ.

ומחמת כן, גם כן בבית המקדש היו הולכים יחפים על אדמת הקודש של בית ה', כי לא הוצרכו לתת מנעלים לרגליהם, שכל סיבת נעילת הנעלים אינם אלא כדי לחצוץ את האדם מן הטומאה השוכנת בארץ, ובמקום המקדש הוא אדמת קודש, שאין צריך לחצוץ מפני הטומאה.

וכיון שכל סיבת מכירת יוסף היתה בשביל להסיר מהם את הטומאה שחשבו שיש בו ביוסף, לכן קנו בכסף דווקא נעלים, לאות וסימן שסר מהם הטומאה ואינם מחוברים עוד אל יוסף, שלפי דעתם חשבו

שהטומאה שוכנת בו, ושורשו, מן סיגי הטומאה שנשאר עוד אצל יעקב.

*

ביאור נוסף מביאים המפרשים מדוע קנו דוקא נעלים?

הגמרא בברכות (ס:) אומרת כשלושב נעלים מברך ברכת שעשה לי כל צרכי.

מדוע ברכת שעשה לי כל צרכי נתקנה עבור הנעלים?

מבאר הגר"א: כתוב בתהלים (ח ז-ט) "תִּמְשִׁלְהוּ בְּמַעֲשֵׂי יְדֵיךָ כֹּל שֶׁתֵּה תַחַת רַגְלֵיךָ: צַנָּה וְאַלְפִים כָּלֵם וְגַם בְּהֵמוֹת שָׂדֵי: צְפוֹר שְׁמִים וְדָגֵי הַיָּם עִבֵר אֲרָחוֹת יָמִים:"

הקב"ה נתן ממשלה לאדם, על כל הבריאה, על הצאן והבהמות, ואת כולם שמת תחת רגליו.

אומר הגר"א היכן בא לביטוי הדבר הזה?

יש בעולם ארבעה יסודות, דומם, צומח, חי, מדבר.

הדומם נותן כח לצומח, והצומח מקבל את כוחו מהדומם, דהיינו האדמה שהיא מצמיחה את הצומח.

ואם כן הצומח הוא ששולט על הדומם.

החי מקבל את כוחו מהצומח, הוא אוכל את הצומח, אם כן החי הוא שולט גם על הצומח, וגם על הדומם.

האדם שהו נקרא מדבר, אוכל הוא את החי, אם כן הוא שולט על כל היסודות שמתחתיו, דומם צומח, וחי.

וכשהאדם לוקח את עור הבעל חי ועושה ממנו נעלים, מראה בכך שהוא שולט על כל הבריאה "תִּמְשִׁלְהוּ בְּמַעֲשֵׂי יְדֵיךָ כֹּל שֶׁתֵּה תַחַת רַגְלֵיךָ."

השלטון שנתן הקב"ה לאדם מתבטא בלבישת הנעלים, שהוא לוקח את החי, (עור הבהמה) שהוא מורכב מדומם וצומח, ועושה מזה מנעלים לרגליו, לכך מברכים על לבישת הנעלים שעשה לי כל צרכי.

והנה בא יוסף הצדיק ומספר לאחיו את דברי חלומותיו, שהמסר שיוצא מהם, שהוא עתיד למשול על האחים כמ"ש "ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי: והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצצה והנה תספינה אלמתיכם ותשתחוין לאלמתי: ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משול תמשל בנו ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו ועל דבריו: ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי:" (בראשית ל"ז ו-ט).

מה עושים האחים כדי לבטל את חלומותיו, מוכרים אותו לעבד למצרים, שאין שום אפשרות בעולם שהוא יצא משם למלוך ולשלוט עליהם.

ולא עוד אלא, שבכסף שקיבלו מהמכירה קנו נעלים, להראות שלטון, אנחנו שולטים עליך ולא אתה עלינו.

*

והנה לבצע את תוכניתם להרחיק את יוסף תכננו בתחילה להורגו עד שאמר להם יהודה למכור אותו לישמעאלים כמ"ש "ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע פי נהרג את אחינו וכסינו את דמו: לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהי בו פי אחינו בשרנו הוא וישמעו אחיו" (בראשית ל"ז כ"ו כ"ז).

והנה בפסוקים שמדברים על מכירת יוסף יש קושי בהבנת הדברים למי מכרו אותו לישמעאלים או למדינים?

בפרק ל"ז פסוק כז כתוב "לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהי בו פי אחינו בשרנו הוא וישמעו אחיו" זאת אומרת שהאחים אמרו נמכור אותו לישמעאלים.

אחר כך בפסוק כח כתוב ויעברו אנשים מדינים סחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף וביאו את יוסף מצרימה:

משמע שהמדינים הם שהעלו את יוסף מהבור, והם מכרו אותו לישמעאלים?

והנה בפסוק לו כתוב "והמדינים מכרו אתו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים" משמע שהמדינים מכרו אותו לפוטיפר וזה לא יתכן כי הרי המדינים מכרו אותו לישמעאלים?

והנה בפרק לט פסוק א כתוב ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורדהו שמה: משמע שישמעאלים מכרו אותו לפוטיפר ולא המדינים?

ועיין במפרשים שביארו בזה כמה וכמה ביאורים שונים.

בספר 'די באר' (להרב דוד יצחק מן זצ"ל ראש ישיבת כנסת חזקיהו גלב"ע י"ד סיון תשע"ב) ביאר ביאור נפלא. הנה במכירת יוסף לישמעאלים שבאו מגלעד יש בה סיכון שיתכן שהישמעאלים יחזירו אותו לגלעד, ואז גם אם יהיה עבד הוא יוכל לברוח מהם ולחזור אל אביו. וגם אם לא יוכל לברוח מהם, יתכן שיודע הדבר לאביו, ע"י שהוא נמצא במקום הסמוך למגורי אביו, ובהכרח שהיו השבטים חייבים למוכרו לעבד למצרים, שבזה מצד היותו של יוסף שם, לא יודע הדבר לאביו, מאחר שארץ מצרים רחוקה היא, ובנוסף הרי אמרו חז"ל שלעולם לא יצא עבד ממצרים, וכיון ששם אין כל חשש שיברח יוסף משם ויבוא לאביו, רק עי"ז יסתלק מהם יוסף לגמרי, כמו שהיה קורה אילו היה מת בבור.

וביותר נראה, שנקטו האחים שבירידתו למצרים, יבטל שם בטומאת מצרים שהיא ערות הארץ, ועי"ז יפקע משבטי י-ה, שימות שם מיתה רוחנית, וזה עדיף לנו על מיתה גופנית, מה בצע כי נהרוג את אחינו, אם אפשר להגיע לאותה מטרה מבלי לשלוח בו יד ולהרוג אותו.

וכך יבוארו הפסוקים הנה בפסוק כח כתוב "וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה"

והנה צריך ביאור מדוע טרחה התורה לכתוב מה הגמלים היו נושאים?

והביאור בזה: כי בארץ גלעד היה מקום גידולם של "נכאת וצרי ולט" ומשם שולחים אותם למצרים ששם הזמינו את הסחורה כמ"ש הרמב"ן "כי מגלעד יובא הצרי והנכאת, ולמצרים היה דרכם להוליך אותו"

ואם כן הישמעאלים הללו לא היו בעלי הסחורה, אלא רק בעלי הגמלים, חברת הובלות שמוליכים את הסחורות שהוזמנו לייעדם, וכן כתב הספורנו: "הולכים להוריד מצרימה. שהיו בעלי הגמלים, ולא היו הם בעלי הסחורה, ולכן הורדת הסחורה שם היתה לגמר מלאכתם" ולכן כתיב בפסוק כה "והנה ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה" כל מטרתם להוביל את הסחורה למצרים למי שהזמין אותה ולא לסחור בה.

וממילא הישמעאלים הללו לא היו סוחרים שקונים מכאן ומוכרים שם, אלא פועלים שמובילים סחורה אם כן לא היה שום סיבה שהם יקנו את יוסף, זה לא המקצוע שלהם, ואילו המדיינים כן היו סוחרים, כמ"ש בפסוק כח "ויעברו אנשים מדיינים סחרים"

אבל התורה הדגישה שהישמעאלים היו מובילים סחורה למצרים וזאת מפני שהיה להם משא גדול, והם היו צריכים נער שיעזור להם בדרך בהובלת המשא הגדול עד שיגיעו למצרים, והנה אם היו מוכרים את יוסף לישמעאלים לא היתה תוכניתם של השבטים יוצאת לפועל, כי יתכן שהישמעאלים ישאירו אותו שם במצרים, ויתכן שהוא יחזור איתם לגלעד, וכך יוכל יוסף לחזור לאביו.

והנה מצד שני באו סוחרים מדיינים, שהם כן מתעסקים בקניות סחורות, שקונים סחורות ממקום אחד ומוכרים במקום אחר, אבל התנאי שהסכימו אחי יוסף למוכרו זה אך ורק שימכרו אותו לעבד במצרים, והנה המדיינים אין להם מה לעשות עם יוסף בדרך כל עוד שלא הגיעו למצרים, כי זהו סתם נטל כלכלי שהרי הם צריכים לדאוג לו לאוכל ללינה וכו'.

לכן היה כאן מהלך בשיתוף הישמעאלים והמדיינים.

כי הישמעאלים קנו אותו עד שיגיעו למצרים, כי הם היו צריכים את יוסף לדרך עד שיגיעו למצרים שיעזור להם בעזרה וטיפול בדרך, וכשיגיעו למצרים יעבירו אותו למדיינים שהם סוחרים, והם ימכרו אותו שם במצרים לעבד, וכך יוסף יטמע ביניהם ויתחלל ח"ו מקדושתו, וישאר שם לעולם שאין עבד יוצא ממצרים.

ולפי זה מובן מה שהאחים קיבלו מהישמעאלים כסף מועט עבור קניית נעלים, כיון שלישמעאלים היתה זו מכירה לכמה ימים, רק לעזרה בהובלות, לכן נמכר בסכום מועט. כמ"ש בפסוק כח וַיִּמְכְּרוּ אֶת יוֹסֵף לְיִשְׁמָעֵאלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת יוֹסֵף מִצְרָיִם: שכל מטרת קניית הישמעאלים את יוסף להביא אותו למצרים ותו לא. אבל מהמדיינים הם לא לקחו כסף כי ההסכם איתם היה שהם יזכו ביוסף במצרים, וימכרו אותו לעבד במצרים. (ועיי"ש שביאר מדוע לא לקחו כסף מהמדיינים)

ובזה יובן המדרש, שתמה איך מכרו אותו בסכום כל כך פועט.

והנה כוונת האחים למכור את יוסף למדיינים, כדי שיוסף יטמע בין המצרים ויתחלל מקדושתו לא התקיימה, שהרי יוסף נשאר בצדקותו ולכן כתוב בפרק לט פסוק א וַיִּוָּסֵף הוֹרֵד מִצְרָיִם וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר סֵרִיס פְּרֹעֶה שַׂר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרֵי מִיד הַיִּשְׁמָעֵאלִים אֲשֶׁר הוֹרְדֵהוּ שָׁמָּה:

למרות שפוטיופ קנה אותו מהמדיינים, כמ"ש בפרק לו פסוק לו וְהַמְּדַנִּים מָכְרוּ אֹתוֹ אֶל מִצְרָיִם לְפּוֹטִיפַר סֵרִיס פְּרֹעֶה שַׂר הַטַּבָּחִים:

באה התורה לומר לך, שפוטיופ קנה את יוסף מהישמעאלים, כונתה בזה, כי תפקידם של הישמעאלים היה רק להורידו ולהביאו שמה, ואילו תפקידם של המדיינים היה כביכול לבטלו שמה, שיטמע שם ע"י שימכר לעבד, וקמ"ל הפסוק שקנייתו של פוטיופ את יוסף, שלפי התכנית היתה צריכה לבטלו במצרים, שכך היה התנאי במעשה המדיינים, מכל מקום לבסוף לא היתה התוכנית כפי שחשבו האחים, אלא היתה זו קניה כאילו קנו אותו רק מיד הישמעאלים, שרק הורידהו שמה ולא היה תפקידם לבטלו שם, ולא פעלה קנייתו של פוטיופ ביוסף אלא את מה שעשו הישמעאלים לו, שהוא ישהה במצרים אבל לא יותר מזה, והראיה שגם אח"כ היה עדיין בנו של

יעקב בהנהגתו ובתוצאה של וה' עמו, שנאמרה שם בפסוק ג' ולכן נאמר בפסוק "וַיִּקְנֶהוּ פוֹטִיפַר סֹרִיס פְּרֻעָה שֶׁר הַטְּבָחִים אִישׁ מִצְרֵי מִיד הַיִּשְׁמְעָאִלִּים אֲשֶׁר הוֹרְדָהוּ שְׁמָה" למרות שהוא קנה את יוסף מהמדיינים, אבל בפועל קנייתו את יוסף היתה כאילו הוא קנה אותו מהישמעאלים שנשאר בצדקותו. (ועיין שם שהאריך עוד בענין זה)

אם כן רואים מכל הנ"ל, שכל מטרת האחים היה לדחות את יוסף מכל ענייני הקדושה, כמו שדחה אברהם את ישמעאל ויצחק את עשיו ועשו הכל כדי שזה יקרה, ושלא יהיה שום אופן שיוסף יחזור לאביו.

המטרה האלוקית

והנה צריך להבין, מהי מטרת מעשה מכירת יוסף, והשתלשלותו למצרים בכדי שימלוך על כל העולם כולו, מה עניינו ומה הצורך שרצה הבורא יתברך בכך.

הנה איתא בזוה"ק (ח"א קפד) "וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהָנָה תַּעֲה בְשׂוּדָה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לְאֹמֶר מַה תְּבַקֵּשׁ בְּרֵאשִׁית לְזוֹ טו) אומר הזוהר הק' מה כתוב לפני כן? וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲלוֹא אֶחָיֶךָ רַעִים בְּשִׁכְמִי לָכֵה וְאֶשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הַנְּנִי: (פסוק יג) שואל הזוהר הק' וכי יעקב שלימא דהוה רחים ליה ליוסף מכל בנוי, והוה ידע דכל אחוי הוו שנאין ליה, אמאי שדר ליה לגבייהו? (תרגום: וכי יעקב השלם בצדקתו שאהב את יוסף מכל בנוי, וידע שכל אחיו שונאים אותו למה שלח אותו אליהם?)

אלא אומר הזוהר הק' איהו לא חשיד עלייהו, דהוה ידע דכלהו הוו זכאין, ולא חשיד לון, אלא גרים קודשא בריך הוא כל דא, בגין לקיימא גזרה דגזר בין הבתרים. (תרגום: באמת יעקב לא חשד בבניו כלל, כי היה יודע שכולם צדיקים, ולא חשד בהם שיעשו לו איזו רעה עבור שנאתם, אלא שהקב"ה גרם כל זה, כדי לקיים את גזירת בין הבתרים שאמר הקב"ה לאברהם, וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תְּדַע פִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (בראשית טו ג)

ומבואר בדברי הזוה"ק שכל מעשה מכירת יוסף, וכל השתלשלות העניינים, היה עבור קיום גזירתו יתברך, שגזר בבין הבתרים ואמר לאברהם אבינו ע"ה ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ולכן היה יוסף מוכרח לרדת למצרים כדי להוציא את הגלות לפועל.

שתבוא אליו אשת פוטיפר ותפתהו יום אחר יום, עד שלבסוף תתפוש את בגדו בידה ותלשין עליו לפני בעלה אדונו, ויקבל מאסר במשך כמה שנים עד אשר יחלמו שרי פרעה את חלומותיהם, ואף פרעה יחלום חלום פעמיים, ויבוא שר המשקים ויספר לפני פרעה על דבר יוסף אשר נמצא בבית הבור, ובכך יבוא יוסף לפני פרעה ויקבל את מעמדו הגדול להיות שליט על כל מצרים עבור פתרון החלום.

וכך מסיבת הרעב ירדו בני יעקב לארץ מצרים, ותתחיל הגלות שנגזרה בבין הבתרים ועבדום ועינו אותם.

וממשיך הזוה"ק לבאר את ענין מכירת השבטים את יוסף יותר לעומק: אשכחנא בספרי קדמאי דבעיין אלין בני יעקב לשלטאה עלוי, עד לא יחות למצרים, דאילו הוא יחות למצרים ואינון לא שלטו ביה בקדמיתא, יכלי מצראי לשלטאה לעלמין עלייהו דישראל, ואתקיימא ביה ביוסף דאודבן לעבדא ואינון שלטו עלוי. (תרגום: מצינו בספרי הקדמונים, שהיו בני יעקב צריכים לשלוט על יוסף קודם ירידתו למצרים, שאילו ירד יוסף למצרים, והשבטים לא היו שולטים בו בתחילה, היו יכולים מצרים לשלוט על ישראל, עד כדי כך שלא היו יכולים לצאת מתחת ידם לעולם, לכן נתקיים ביוסף שנמכר לעבד על ידי אחיו, שאז הם נעשו אדונים לשלוט עליו למוכרו כאדון המוכר את עבדו.)

ואף על גב דיוסף הוה מלכא לבתר, לבתר מצראי הוו עבדין ליה, אשתכחו דישראל דשלטו על כולהו. (תרגום: ואף על פי שיוסף היה אחר כך למלך על מצרים, ומצרים היו לו לעבדים, אבל מאחר שבתחילה שלטו עליו השבטים, נמצא שישראל ששלטו בתחילה על יוסף, שנחשב לעבד שלהם, כל שכן ששלטו גם על מצרים שהיו עבדים ליוסף)

ומבאר הזוה"ק מהו הטעם שסיבבו מן שמיא את מעשיהם של אחי יוסף במכרם בכסף צדיק, שכיון שכל תכלית הענין היה עבור הירידה למצרים ושעבוד הגלות הנורא, והוצרך יוסף להכשיר את ישראל שהם ישלטו על המצרים כדי שיהיה באפשרותם לצאת משם אחר כך, ביד חזקה ובזרוע נטויה, וזוהי סיבת המכירה והעינוי נפש שגרמו כביכול האחים ליוסף הצדיק קודם ירידתו למצרים, שעל ידי שהאחים מכרו אותו לעבד, הם היו נחשבים לאדונים עליו, וכאדון המוכר את עבדו, וכשאחר כך ישלוט יוסף על כל מצרים, יהיה הכל שייך לשבטי י-ה שכל מה שקנה עבד (יוסף) קנה רבו (השבטים).

ושליטת יוסף על מצרים היא שליטת האחים, וכל זה כדי שלא יוכלו המצרים לשלוט על ישראל לעולם, ובכך יוכלו לרדת לגלות מצרים וגם לצאת משם ביד רמה.

אבל אילו יוסף לא היה נמכר לעבד למצרים, ועם ישראל היו יורדים לגלות במצרים, לא היתה להם אפשרות לצאת ממצרים, לכן סיבב הקב"ה את כל זאת, כדי לקיים את גזירתו שגזר על בניו להשתעבד בארץ לא להם, ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה ואחרי כן יצאו וגו'.

ויש להוסיף את דברי הזוה"ק הנ"ל עם דבריו שכתב לקמן (שם רא:): בזה הלשון, ר' אבא פתח ואמר, "מִים עֲמָקִים עֲצָה בְּלֵב אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלְנָה" (משלי כ ה) "מִים עֲמָקִים עֲצָה בְּלֵב אִישׁ" דא קודשא בריך הוא בגין דאיהו עביד עצות, ואייתי טעמין לגלגלא לגולין על עלמא על ידא דיוסף, לקיימא ההיא גזירה דגזר כפנא על עלמא. (תרגום: מים עמקים עצה בלב איש" זה הקב"ה, שהוא פועל עצות בלבו ומביא עניינים וסיבות שונות על העולם, לגלגל גלגולים בעולם על ידי כל מה שאירע ליוסף, כדי לקיים הגזירה שגזר שיבוא רעב לעולם.)

"וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלְנָה" דא יוסף, דגלי אינון עמיקין דגזר קודשא בריך הוא על עלמא. (תרגום: "וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלְנָה" זה יוסף שגילה את אותן עצות עמוקות שגזר הקב"ה על העולם על ידי פתרון החלום שחלם פרעה)

ומשמע מדברי הזוה"ק, שהיתה גזירה לפניו יתברך, להביא רעב על הארץ, וזוהי כל סיבת המאורעות שעברו על יוסף, ואם נקשר את דברי הזוה"ק האלה לדבריו שהזכרנו לעיל כדי שלא יסתרו זה את זה, דכאן משמע שסיבת מכירת יוסף היתה עבור גזירת רעב, ולעיל ראינו שכל מאורעותיו של יוסף היו לקיום גזירת בין הבתרים, אלא שיש לומר שאין זו גזירה חדשה מלבד גזירת בין הבתרים, אלא שגזירת הרעב באה כדי להביא את יוסף הצדיק למלוכה, ולקיים את המשך גזירת בין הבתרים, מה שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו ואמר, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, שכיון שהיה רעב בכל הארץ, וכל העולם באו אל יוסף הצדיק לשבור אוכל, נתמלאו אוצרות מצרים בכסף וזהב לרוב, כדי שיצאו משם ישראל לאחר שנות הגלות ברכוש גדול, בריבוי כסף וזהב.

הרי מבואר שכל ענין מעשה האחים במכירת יוסף, וענין הרעב שהיה על כל הארץ וחלומות פרעה, וכן כל סיבת ירידת יוסף אל הבור, כדי שיפגוש שם את שרי פרעה ויבוא על ידם למלוכה.

ובעצם, זהו עיקר הענין של אשת פוטיפר שמן השמים סיבבו את פיתוייה כדי להוביל את יוסף אל הבור, שמשם תצמח הישועה שיבוא למלוך על כל מצרים.

ויש עוד טעם אחר, לסיבת כל המעשים האלה להביא את יוסף למלוכה וזאת כדי שיעקב ובניו ירדו למצרים בכבוד גדול, שהיות ועתה מתחילה גזירת בין הבתרים, שאמר הקב"ה: ועבדום ועינו אותם לכן היו ראויים לרדת למצרים בשלשלאות של ברזל כדרך הגולה, אלא שחשש הקב"ה על כבודו של יעקב, וגלגל כל המעשים האלה כדי שימלוך יוסף על כל מצרים, וירדו יעקב ובניו לשם בכבוד גדול ולא בבזיון.

והכי איתא במדרש (תנחומא פרשה ג) "ויוסף הורד מצרימה" תדע, שבשעה שבקש הקדוש ברוך הוא לקיים גזרת ידע תדע, בקטן שבשבתים עושה שליחותו, ונמכר יוסף במצרים, וירדו יעקב ובניו ופרעו את השטר. לכך כתיב: ויוסף הורד מצרימה.

"ויוסף הורד מצרימה" זה שאמר הכתוב: מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבתך (תהלים צב, ו). מהו מאד עמקו מחשבתך. אמר רבי יוחנן, מחשבה עמקה נטלת עם אברהם בין הבתרים כשאמרת לו ידע תדע כי גר יהיה ורעך.

אמר רבי יהודה בר שלום, שיהיו גרים ותושבים בארץ לא להם משתעבדין ארבע מאות שנה, והיו חייבין לירד מכפתין בקולרין. ולא עשה כן, אלא חשב היאך להורידן בכבוד, והביא עליה שייאהב יעקב ליוסף וישנאוהו אחיו וימכרוהו לישמעאלים ויורידוהו למצרים וירד יעקב ובניו בשבילו, שנאמר: ויוסף הורד מצרימה.

ונמצינו למדים, שמטרה אחת היתה לפני להקב"ה לכל סיבת אהבת יעקב ליוסף יתר על שאר האחים, וכל הגלגולים שעברו על יוסף בשנאת אחיו ומכירתו ושהותו בבית השבי, וכן כולם. והמטרה היא שהיות והגיע מועד הגלות, ומוכרחים יעקב ובניו לרדת למצרים, ואין

ראוי שירדו בבזיון בשלשלאות בכפיתה של קולרין וכדומה, אלא בכבוד גדול, לכן סיבב הקב"ה את כל הסיבות הנ"ל.

אם כן מבואר היטב את סיבת הגזירה, שגזרה חכמתו יתברך לכל המעשים האלה.

והנה כל מה שעשו האחים כדי לבטל את דברי החלומות ולסלק מעליהם את יוסף שחשדו בו שהוא מצד הטומאה לא עזר כלום כי "רבות מחשבות בלב איש ועצת יי' היא תקום" (משלי יט כא)

הגזירה אמת והחריצות שקר ודבר ה' יקום לעולם

ואת היסוד הזה כותב הרמב"ן בתחילת הפרשה בענין מעשה יוסף עם אחיו. (בראשית פרק לז טו)

"וימציאנו איש והנה תעה בשדה", כי הוא תועה מן הדרך ולא היה יודע אנה ילך, ונכנס בשדה, כי במקום המרעה היה מבקש אותם. ויארץ הכתוב בזה, להגיד כי סיבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו, אבל הכל סבל לכבוד אביו. ולהודיענו עוד, כי הגזרה אמת והחריצות שקר, כי זמן לו הקדוש ברוך הוא, מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם. ולזה נתכוונו רבותינו (ב"ר פד יד) באמרם, כי האישים האלה הם מלאכים, שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום:

מבואר ברמב"ן: שמה שגזרה חכמתו יתברך, הוא מה שיהיה, וכל מה שינסו בני אדם למנוע זאת לא רק שלא יצליחו, אלא הם ייסעו במעשיהם לקיים את תוכניותיו של הקב"ה, כי הגזירה שגזר הקב"ה היא אמת והחריצות שקר, ועצת ה' היא תקום.

ואף אם הדבר לא מובן בשכל, ואי אפשר לדעת את עומקו של ענין, בכל זאת כך גזרה חכמתו יתברך ועצת ה' היא תקום, עד כדי כך שאחים ישנאו את אחיהם הקטון ויתאכזרו עליו ויהיה נודד בארץ זרה, וגם שם יענו אותו בעיניו קשים ויעברו עליו נסיונות קשים והכל כדי לקיים את גזירת השי"ת לאברהם אבינו בבין הבתרים "ויאמר לאברהם ידע תדע פי גר יהיה ורעה בארץ לא להם ועבדום

וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אָנֹכִי וְאַחֲרָי
כֵּן יֵצְאוּ בְּרֶכֶשׁ גָּדוֹל" (בראשית טו יג-יד). (פרי מגדיו).

הנה מעניין זה יש לנו ללמוד יסוד גדול הנחוץ לנו בחיים מידי יום
ויום ושעה שעה, והוא, כי יש מנהיג לבירה, ורק רצונו לבד פועל
בעולם, וכמו שכתוב: "רבות מחשבות בלב איש ועצת יי' היא תקום"
רק עצת ה' היא תקום, והשאר בטל ומבוטל.

דבר זה מצינו גם אצל פרעה, בפרשת שמות מובא בילקוט שמעוני
(שמות רמז קסד) בשנת מאה ושלושים לרדת ישראל למצרים, ופרעה
חולם והנה יושב על כסא מלכותו, וישא עיניו וירא זקן אחד עומד
כנגדו ובידו מאזנים ממאזני הסוחרים, ויקח האיש הזקן את המאזנים
ויתלם לפני פרעה, ויקח כל זקני מצרים שריה וגדוליה ויאסרם ויתנם
יחד בכף מאזנים האחת, ואחר כן לקח טלה חלב אחד, ויתנהו בכף
מאזנים השנית, ויכריע הטלה את כולן.

ויתמה פרעה על החזון הנורא ההוא, מדוע יכריע הטלה את כולם?
וייקץ פרעה והנה חלום.

וישכם בבקר ויקרא לכל עבדיו, ויספר להם את החלום וייראו
האנשים יראה גדולה.

ויען סריס אחד מסריסי המלך, אין זה כי אם רעה גדולה אשר
תצמח למצרים באחרית הימים, כי ילד יולד בישראל, ויחריב כל ארץ
מצרים.

אם על המלך טוב, יצא דבר מלכות מלפניו ויכתב בדתי מצרים,
אשר כל זכר הילוד בעברים יהרג, למען תחדל הרעה הזאת מארץ
מצרים ויעש המלך כן:

ומשום כך פרעה קורא למיילדות ומצוה עליהן להרוג רק את
הזכרים היהודים כמ"ש: "וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְמִיֻּלְדֹת הָעִבְרִית אֲשֶׁר שֵׁם
הָאֵחָת שִׁפְרָה וְשֵׁם הַשְּׁנַיִת פּוּעָה: וַיֹּאמֶר בְּיַלְדָּכֶן אֶת הָעִבְרִית וּרְאִיתִן
עַל הָאֲבָנִים אִם בֵּן הוּא וְהַמֶּתֶן אֹתוֹ וְאִם בַּת הוּא וְחָתְיָה:" (שמות א טו-
טז).

אחר כך מביא המדרש: אף על עמו גזר, שהיו איסטרוולוגין אומרים, ביום הזה הגואל של ישראל נולד, ואין אנו יודעין אם מצרי הוא ואם לאו. באותה שעה כנס לכל המצריים, ואמר להם, השאילו לי בניכם יום אחד, שנאמר "כָּל הַבֶּן הַיְלֹוד", לישראל אין כתיב כאן, אלא כל הבן בן ישראל ובן מצרי, לכן כתוב בפסוק כב "וַיֵּצֵא פְּרַעֲהַ לְכָל עַמּוֹ לְאֹמֶר כָּל הַבֶּן הַיְלֹוד הַיְאֹרָה תִשְׁלַיְכֶהוּ וְכָל הַבַּת תִּתְחַוֶּן".

וכך מובא ברש"י: אף עליהם גזר, יום שנולד משה אמרו לו אצטגניניו, היום נולד מושיען, ואין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים, לפיכך גזר אותו היום אף על המצרים, שנאמר: "כָּל הַבֶּן הַיְלֹוד", ולא נאמר הילוד לעברים, והם לא היו יודעים שסופו ללקות על מי מריבה:

וכמה שפרעה מנסה לדלל את עם ישראל בכל מיני אופנים ושיטות אכזריות, רוחץ בדמיו של הילדים, משליך אותם ליאור, משקיע אותם בבנין האבנים, ולא רק שהם לא מתמעטים, אלה מתרבים ריבוי על טבעי שנולדים ששה בכרס אחת, כמו שכתוב "וְכַאֲשֶׁר יֵעַנּוּ אֹתוֹ בֶּן יִרְבֶּה וְכֵן יִפְרֹץ"

ולא עוד אלא, שפרעה מנסה בכל כוחו למנוע את דבר החלום אשר ראה, שכן באותו היום שנולד משה רבנו, הושלכו אלפי תינוקות ליאור, המצרים טבעו בלב ים, והיהודים שביניהם ניצלו בנס על ידי גל גדול שהביאם למדבר והמתינו שם לאבותיהם עד שיצאו ממצרים וכל אותו הזמן ינקו דבש מסלע.

הנה כי כן הללו טבעו והללו ניצלו.

והנה אותו תינוק שנולד שבגללו הושלכו אלפי תינוקות למים באותו יום שנולד, מי הצילו מתוך היאור? בתיה בת פרעה בכבודה ובעצמה שמצילה אותו ומגדלת אותו בארמון המלוכה שילמד גינוני מלכות, כדי שבבוא היום יוכל להנהיג את עם ישראל ולהוציאם מארץ מצרים.

ומדוע בחר ה' בדרך זו של הצלה, והלא יכול היה להצילו ככל אחיו ולהביאו למדבר עד שיגיע זמן הגאולה?

ברם רצה ה' בזה לחזק את ליבותיהם של ישראל לדורות עולם,
שנדע שרבות מחשבות בלב איש ועצת יי' היא תקום:

וכך כותב הכלי יקר על הפסוק "ויקם מלך חדש על מצרים אשר
לא ידע את יוסף" (שמות א ח) ואמר "אשר לא ידע את יוסף" כי לא
ידע מה שקרה ליוסף, כי אחיו היו משתדלים בכל עוז להאבידו ולבטל
חלומותיו ולא הועילו להם כל נכליהם אשר נכלו, כי רצון האל
יתברך היה עם יוסף לגדלו, ודבר אלהינו יקום לעולם.

כך פרעה אמר 'פן ירבה' נגד רצון האל יתברך, שאמר 'כן ירבה'
וחשב מחשבות עליהם ולא עלתה בידו, כאשר לא עלתה בידי אחי
יוסף, ובכל מה שהיה קם על ישראל, אותה קימה היתה על המצרים
ועל קדקודם חמתו ירד:

ז"א שפרעה חשב שתעלה בידו לבצע את זממו, ולא ידע את יוסף,
לא ידע את ההיסטוריה של יוסף, שאם היה יודע מה שעבר על יוסף
שרצון ה' שהוא ימלוך, זה מה שיהיה, וכל השתדלות האחים לבטל
רצון ה', זה לא הועיל להם כלום, אלא אדרבא, הם קירבו את המטרה
במעשיהם, הרי שאז גם פרעה לא היה מנסה לשנות את עצת ה', כי
"רבות מחשבות בלב איש ועצת יי' היא תקום" (משלי יט כא)

*

איתא בגמרא (סוכה נג.). אמר רבי יוחנן: רגלוהי דבר איניש –
אינון ערבין ביה. למקום שהוא מתבקש על ידי מלאך המות ליטול שם
נשמתו, לשם רגליו של האדם עצמו מובילין אותו.

וכמעשה שהיה, שני הסופרים של שלמה המלך ושםם נזכר בספר
מלכים א (ד ג) "אליחזק ואחיה בני שישא ספרים".

יום אחד, ראה שלמה למלאך המות, שהוא עצוב.

אמר לו שלמה: מדוע הנך עצוב?

אמר לו מלאך המות, משום שביקשו ממני משמים שאטול את
נשמותיהם של שני הכושים שיושבים כאן לפניך, ואיני יכול ליטול
אותן.

ולא גילה לו מלאך המות שאינו יכול ליטול את נשמותיהם היות ומקום נטילת נשמותיהם נקבע שיהיה במחוז לוז ולא כאן.

רצה שלמה המלך להצילם, מסר אותם לשדים שהיה לשלמה המלך שלטון עליהם, ושלה אותם על ידי השדים לעיר לוז, שהיא עיר שאין מלאך המות שולט בה.

אך מיד כשהגיעו לעיר לוז, מתו.

למחר ראה שלמה את מלאך המות במצב רוח מבודח.

אמר לו שלמה: מדוע הנך שמח?

אמר לו: במקום שמשמים ביקשו ממני שאטול נשמותיהם, לשם שלחת אותם.

מיד פתח שלמה ואמר: רגלוהי דבר איניש – אינון ערבין ביה, רגליו של בני אדם ערבות לו ולמקום שבו מתבקש האדם ליטול משם את נשמתו, לשם הן מובילין אותו.

הגמרא מספרת (שבת קיט.) על יוסף מוקיר שבת, שהיה מכבד את השבת. ולכן נקרא שמו כך, יוסף מוקיר שבת.

היה גוי אחד שגר בשכנותו, שהיה עשיר גדול.

אמרו לו החוזים בכוכבים לגוי הזה: את כל נכסיך, יוסף מוקיר שבת יאכל. וכל רכושך יגיע אל יוסף מוקיר שבת.

הלך, ומכר אותו גוי את כל נכסיו וקנה בהם מרגלית יקרה, וקבעה בכובעו, כדי לשמור על רכושו מליפול לידיו של יוסף מוקיר שבת.

יום אחד כשעבר על גשר, הפריחה הרוח את כובעו, וזרק אותו במים.

בלע דג את האבן הטובה.

דגו הדייגים את הדג והביאו אותו למוכרו בערב שבת, סמוך לכניסת השבת.

שאלו הדייגים: מי יקנה דגים עתה בסמוך לכניסת השבת?

אמרו להם אנשי העיר: לכו והביאו את הדג ליוסף מוקיר שבת, שהוא יקנה אותנו.

מכרו את הדג ליוסף, קרע את בטנו, ומצא בו את המרגלית ומכרה בהון עתק.

פגש אותו ההוא סבא, אמר לו: מי שלוה לכבוד שבת, השבת פורעת לו.

בשאלתות פרשת בראשית (שאלתא א) הוסיפו: זבנה בתליסר אלפי עוליתא דדינרי ותלא סודרא, חזייה ההוא גוי לסודריה, ואזל וחנק נפשיה.

מבואר כאן, שעצת ה' היא תקום, וכמה שהאדם ירצה לבטל את גזירת ה' ומשתדל לעשות הכל כדי להפריע, כל מה שהוא עושה אינו אלא מקרב את הדבר שיצא לפועל.

מה שהכלדאים אמרו, זוהי גזירה מן השמים, שכל רכושו יפול בסופו של דבר ליוסף מוקיר שבת, ואי אפשר לבטל את הגזירה הזו, וכל מאמץ שתעשה, זה רק יקרב את גזירת ה' כי דבר ה' יקום ומהר יותר, ולא עזר לו מה שמכר את כל רכושו, כי כל מה שהוא עשה זה רק עזר ליוסף מוקיר שבת, שיגיע כל רכושו בצורה קלה ומהירה.

והביא שם בביאור ענף יוסף על העין יעקב בשם הקול יעקב, יש לדקדק, דהיה לגמרא לספר בקיצור ולומר בשביל שיוסף היה מכבד את השבת בא לו המרגליות, ומה להם לספר הסיבה איך זה קרה?

אמנם: באו להודיע, כי לא כדרכי האדם דרכי האל יתברך, כי דרכי האדם ברצותו להפר עצת שונאיו החורשים עליו רעה, הנה הוא מוכרח לחשוב מחשבות ולפעול פעולות מתנגדות, לסתור ולהרוס את כל בנייני מחשבותיהם הרעות, ולעמוד כנגדם בזרוע כוחו עד יפלו אויביו וינסו משנאיו מפניו.

אבל הקב"ה אינו כן, ברצותו להפר עצת פועלי און החורשים רע על עושי רצונו יתברך, הנה הוא יתברך לא יפעול שום פעולה

מתנגדת לפעולותיהם, ולא יעבירם ממעוצותיהם, רק יתן בלבם עצה נבערה, שיעשו בה אשר יחפצו, ויעשו בה רצונם, ויבצעו בה את מזימתם, והיא עצמה תהיה להם למוקש ותורידם לבאר שחת.

ומעתה, ראה היאך העמיקו חז"ל אמתת הדברים האלה, בספורי האיש הנזכר להורות לנו דרכי ה' עם המתהלכים נגדו, כי ברצותו יתברך להנחיל ליוסף מוקיר שבת את נכסי האיש ההוא אשר רבים מאד, אשר הוא בדרך טבעי רחוק מאד להנחילו את הכל, והאיש ההוא בהתוודע לו הדבר ע"י הני כלדאי, רצה להתחכם נגדו יתברך ולהחיש מפלט לנכסיו הרבים לבל יבואו לידי יוסף בשום פנים, אזי ראה הקב"ה לתת עצה בלב האיש, באיזה אופן יפלוט ויציל את נכסיו מידו, והוא על ידי מכירת כל נכסיו בעד מרגניתא טבא, ולהרחיק נדוד בעברי ימים (לברוח לחוץ לארץ).

והוא עשה את הכל בזריזות, וחשב כי כבר היה לפליטה עם נכסיו ולא יבואו עוד לידי יוסף לעולם, ונהפוך הוא, כי המפלט ההוא, היה הסיבה העצמית הקרובה להגעת הנכסים לידי יוסף. (כשעבר בבריחתו על גשר הנהר, בזה גרם שיגיע רכשו ליוסף)

*

איתא במדרש (שמות רבה ג ח) אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: לֵךְ וְאֶסְפַּתְּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל, אָמַר לָהֶם: פֶּקֶד פְּקֻדָּתִי, אָמַר לוֹ מְסֹרָה הִיא בְּיָדָם מִיּוֹסֵף שֶׁבִּלְשׁוֹן הַזֶּה אָנִי גּוֹאֲלָם, לֵךְ אָמַר לָהֶם זֶה הַסִּימָן.

לפני שיוסף נפטר כתוב: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אָנֹכִי מֵת וְאֱלֹהִים פֶּקֶד יִפְקֹד אֶתְכֶם וְהֶעֱלָה אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב: וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהֶעֱלָתֶם אֶת עַצְמֹתַי מִזֶּה: (בראשית נ כד-כה).

יוסף מסר להם את הסוד הזה שקיבל מיעקב אבינו, שהגואל שיוציא אותם ממצרים צריך לומר להם פקידה כפולה, פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם לכן אמר הקב"ה למשה אמור לבני ישראל בלשון הזה פֶּקֶד פְּקֻדָּתִי, לכן כשהקב"ה נגלה למשה רבנו בסנה הוא אומר לו "לֵךְ וְאֶסְפַּתְּ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יי' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם

יִצְחָק וַיַּעֲקֹב לְאָמֹר פֶּקֶד פִּקְדוֹתַי אֶתְכֶם וְאֵת הָעֲשׂוֹי לָכֶם בְּמִצְרָיִם. (שמות ג טז).

ומובא בחז"ל שהקוד הזה נמסר ליוסף על ידי יעקב, ויוסף מסרו בסוד לאשר בן יעקב, ואשר מסרו לבתו סרח שהאריכה ימים עד לזמן הגאולה.

והנה הרמב"ן הקשה (שמות ג יח) אולי יבוא אדם שיודע מהסוד הזה, ויגיד לבני ישראל פקידה כפולה האם נאמין לו?

עוד הקשה הרמב"ן (שמות ד י) מדוע הקב"ה לא ריפא את משה רבנו שהיה כבד פה וכבד לשון?

ביאר בספר תכלת מרדכי לרבי מרדכי גימפל יפה זצ"ל (רבי מרדכי גימפל יפה זצ"ל נולד בשנת תק"פ באוטיאן, בה שימש אביו רבי דב בער יפה ברבנות, ונודע לרבים בשם רבי בער מגיד, על שום דרשותיו, אביו היה תלמידו המובהק של רבי חיים מוואלוז'ין.

אביו נפטר צעיר לימים בגיל 32 בט"ו בשבט שנת תקפ"ט ונטמן ליד קברו של הגר"א.

בן תשע שנים היה רבי מרדכי גימפל כאשר נתינתם מאביו, מילדותו נודע בחריפותו העצומה, ובגודל זכרונו, ונקרא בפי כל העילוי מאוטיאן. בעודו רך בשנים למד בוואלוז'ין והיה תלמידו של רבי איצ'לה מוואלוז'ין. מחבריו בישיבה היו, רבי שמואל סלנט הנצי"ב ועוד.

תחילתו של רבי מרדכי גימפל ברבנות היתה בדרטשין, ומשם עבר רבי מרדכי גימפל לראזינאי הידועה כמקום תורה, ובה ישב שלושים ושש שנים עד עלותו לארץ הקודש בשנת תרמ"ח.

כבר עם בואו ארצה ביקשו ממנו גדולי רבני ירושלים רבי יהושע ליב דיסקין ורבי שמואל סלנט זצ"ל שיאות להיות ראב"ד ירושלים, אך הוא סרב לכך, ולאחר כמה חודשים עבר ליהוד שהיה אז כפר קטן על יד פתח תקוה.

הסיבה שלא רצה להתגורר בירושלים, הוא כותב במכתב לבנו: הייתי שם כירח ימים, לא יכולתי גם לקבוע עיתים לתורת ה', כי הרבנים הגאונים הגדולים שמחו לקראת בואי, והגאון הצדיק הגדול דבריסק נ"י (המהר"ל דסקין) קבלני בכל אותות כבוד ואהבה, ואף הגאון הגדול הר"ש סאלאנט נ"י אשר היה עמדי יחד בוואלוז'ין ובכל עניני הקהילה נדרשתי להיות עימהם, וע"כ אמרתי לנפשי, עצת ה' היא תקום, אשר נתן בלבי טרם נסיעתי לקבוע דירתי במושב זה הקטן, (יהוד) רק ערך עשרה בתים ואנשים בה מעט, וטובים וגם מופלגים גדולים, וכולם יראים ושלמים, פה תהיה אומנתי וכל היום שיחתי באין מפריע, ואם כן, הנני נכסף מאד לדור בירושלים עיה"ק אשר הכל עולין ומעלין לשם, אבל תלמוד תורה כנגד כולם.

השדי חמד שלח אליו שאלות בהלכה ובמכתביו הוא מכנה אותו "המיוחד מגדולי דורנו, תנא ירושלמאה, שר התורה, ונהורא עימיה שריא, סבא קדישא, הגאון המופלא משיירי כנסת הגדולה, מוהר"ר מרדכי גימפל מרז'נאי יצ", ועתה אבה למושב לו יהוד, כמוצא שלל רב שמחתי לקראת דברי קדשו, דמי עלי כמאן דשדרו לי פתקא מי שמיא, דשדי זיהריה וזיו יקריה, תנא בארץ ישראל קאי, כי סליק להתם דמיונו כאריה, וממנו מן המקדש נהרות המושכים מיינה של תורה.

רבי מרדכי היה עניו ומחל תמיד על כבוד עצמו, ומאידך הקפיד על כבוד המקום וכבוד התורה, היה תקיף בדעתו ועשוי לבלי חת, נהג נשיאותו ברמה ולא נשא פני איש, ועמד בפרץ נגד כל העשירים והאנשים בקהילתו, למרות שפרנסתו היתה תלויה בהם.

קשה כארו במילי דשמיא, ורך כקנה במילי דעלמא. היה מעשה באחד מראשי הבריונים ועזי פנים שבעיר, שהתנפל עליו בחרפות וגידופים, ומרוב כעסו אחז בבגדו של הרב כנגד החזה ונענע אותו כקנה הנה והנה, והרב בגודל ענותנותו לא שם לב לזה, ולא ענה מאומה.

ומעשה באחד מגדולי העיר שכעס עליו, על אשר לא נשא לו פנים בדבר הלכה אחת, וזולז בכבודו, בדברי ליצנות, אבל הרב עשה עצמו כאינו שומע ואינו יודע.

בימי החול היו רואים אותו בדמות איש חול, תמיד מתאבל על ירושלים ומתאנה עליה באין הפוגות, בלילה היה בוכה על חורבנה בתיקון חצות בקול בכי קורע לב ונפש, והנה אך החל ערב שבת או י"ט, היו רואים את צורתו משתנית פושט צורה של חול ולובש צורה של קדש, ופניו דומים אז למלאך ה' צבאות.

ספרו כי בהיותו בכפר יהוד לבדו בליל חג הסוכות ואין איש אתו, נכסף איש אחד מנכבדי הכפר להשקיף מבעד החלון, לדעה מה עושה בשעה כזו איש כרבי מרדכי גימפל, ומה נשתומם לראות את הרב עומד יחידי בסוכתו, מכה בכפיו, רוקד ברגליו, מזמר ומנגן מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ה'.

בשנת תרמ"ח עלה רבי מרדכי גימפל לארה"ק לאחר כמה חדשי ישיבה בירושלים עבר ליהוד הסמוכה לפתח תקוה, ובה יסד קבוץ של שמונה אברכים גדולי תורה בעזרת חברת דגל יהודה בירושלים עיה"ק אשר החזיקה את האברכים על חשבונה.

בפולמוס השמיטה בשנת תרמ"ט יצא רבי מרדכי גימפל נגד ההיתר מכירה, ובהשפעתו שבתו איכרי עקרון בשביעית בחרוף נפש, על אף כל הרדיפות הקשות שרדפום פקידי הברון רוטשילד, וביקשו מהם שאם הם לא עובדים בשמיטה שיחזירו את הבהמות שנתנו להם לעבודה, ורבי מרדכי עודדם וסייע בידם והמציא להם לחם וכסף.

ובמכתב גלוי מעל דפי עיתון הצפירה, ובו כתב אני הוא שהניאותי את האכרים מלעבוד בשנת השמיטה, אנכי מקבל עלי ועל שכמי את האחריות הגדולה הזאת לעיני כל ישראל.

לצורך כך הוא נסע לירושלים, ונפגש עם גדולי הרבנים שם, הוא הגיע בעצמו לבית ועד הכללי שבירושלים, והקהיל שם את כל ראשי הכוללים כולם, שבאו לקול קריאתו לכבודו, ביום ה' ח"י כסלו והציע לפנייהם גודל החיוב לתמוך ידי האכרים האלה, שומרי שביעית העומדים בנסיון גדול כזה.

או נחלקו בעלי הועד בדעותיהם, מהם אמרו כי איך יעלה על הדעת לנגוע במוכן לעניים לזקנים לאלמנות וליתומים שבירושלים הגוועים ברעב, ולתת לאלו שיש להם לכל הפחות בתים לשבת, ויש להם תמיכה לכל הפחות שש שנים?

ומהם אמרו כי חובת הועד היא לתמוך בידי נכשלים, ומה נשתנו אלו מאלו, ובשגם שיש בזה חזק הישוב יחד עם חזוק הדת, אשר לכל אלה נוסד הועד הכללי הזה.

ולבסוף עשו הפשרה, לעזור רק בתורת הלואה, בסך של 500 פראנק אשר נתנוהו לידי הרב מרדכי היושב במושב יהוד לתת להכושלים שבהם, ורק בתורת הלואה עד אשר אולי תבאנה נדבות בעדם מן החוץ וישוב לאוצר הועד.

ואכן הוקמה או קרן השביעית לתמיכה בחקלאים, ובמכתב שיצא מגדולי רבני ירושלים, הם קוראים לציבור לתרום מכספם למען החקלאים שומרי שביעית, הכתובת למשלוח הכספים היה או לבית המהרי"ל דסקין או לבית רבי שמואל מסלנט.

את כספי התרומות נתנו הרבנים לידי רבי מרדכי גימפל ורבי נפתלי הרץ אב"ד יפו, שהם יחלקו את הכסף כראות עיניהם.

בימיו האחרונים חלה בקדחת, וכשהרגיש שקיצו קרב ביקש רבי מרדכי שלא יקברו אותו בהר הזיתים, למען ידעו, כי כל אדמת ארץ ישראל אדמת קודש היא.

עם היודע דבר פטירתו היה ויכוח היכן לקוברו. אנשי המושבה 'עקרון מזכרת בתיה' בה ישב הרב הראשונה בעלותו לארץ, דרשו שהרב יקבר בחלקם, אולם אנשי פתח תקוה ויהוד לא ויתרו על הזכות שיקבר במקומם. בעקבות כך פרצה תיגרה, לבסוף ויתרו אנשי עקרון והרב הובל לקבורה בפתח תקוה.

מיהוד צעדו המלומים במשך כשעתיים עד לבית העלמין סגולה בפתח תקוה והוא היה מהראשונים שנקברו שם.

סיפר רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שבשעה שנפטר רבי מרדכי גימפל יפה, הספידוהו בבית הכנסת במאה שערים, בשעת הספדו של הרב מדוברבנה רבי שאול חיים הורביץ בעל הכלילת שאול, הגיע רבי יהושע לייב דיסקין כדי להשתתף בהספד, שעמד בשארית כוחותיו על רגליו החלשות, נשען על העמוד הפנימי בבית המדרש ורתת בככי מר ונרגש כל שעת ההספד, ולא הסכים לשבת עד לסוף ההספדים מגודל הערכתו הרבה את הנפטר.

על המצבה בקברו של הרב מרדכי גימפל יפה בבית העלמין בסגולה שבפתח תקוה חרוט בין היתר, ועלה האיש באחרית ימיו אל הקודש, ובחיבתו לישוב הארץ בחר לו את מושב יהוד לשבת בו באוהל התורה, ומשם יצא אורו להאיר על המושבות, להורות לבניהם דרך ה' במצות התלויות בארץ ושביית שנת השמיטה. שלוש שנים ישב שם ויעל בסערה השמימה לחסות בצל ש-די ביום ה', אור ליום ו כה מר חשון תרנ"ב בגיל 72 ת.ג.צ.ב.ה.).

הנה מובא בתרגום יונתן (שמות א טו) וְאָמַר פְּרַעֲהַ דְמֶן הַוָּה, חָמִי בְחִילְמִיָּהּ, וְהָא כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם קִיִּימָא בְּכַף מוֹדְנָא חֲדָא, וְטִלְיָא בְּרַ אִימְרֵתָא בְּכַף מוֹדְנָא חֲדָא, וְהוֹת פְּרַעֲהַ כַּף מוֹדְנָא מְטִלְיָא בְּגוּה. מִן יָד שְׂדֵר וְקָרָא כָּל חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם, וְתַנִּי לְהוֹן יֵת חוּלְמִיָּהּ, מִן יָד פִּתְחִין פּוּמְהוֹן יִינִיס וְיִמְבָּרַס רִישֵׁי חֲרָשֵׁיאַ, וְאִמְרִין לְפְרַעֲהַ, בִּיר חַד עֲתִיד לְמַהוּי מְתִלִּיד בְּכַנְיִשְׁתְּהוֹן דִּישְׂרָאֵל, דְּעַל יָדוֹ עֲתִידָא לְמִתְרַבָּא כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם, וּבְגִין כֵּן אֲתִיעַט פְּרַעֲהַ מְלָכָא דְמִצְרַיִם לְחִיִּיתָא יְהוּדִיִּיתָא דְשָׂמָא דְחֲדָא שְׁפָרָה הִיא יוֹכְבַד וְשָׂמָא דְתַנְיִיתָא פּוּעָה הִיא מְרִים בְּרַתָּהּ:

(תרגום: ואמר: פרעה ישן היה, וראה בחלומו והנה כל ארץ של מצרים עומדת בכף מאזניים אחד, וטלה בן כבשה בכף מאזניים אחד, והייתה כורעת כף מאזניים מטלה בתוכה. מיד שלח ויקרא כל חרטומי מצרים, ויגד להם את חלומו מיד פתחו פיהם ייניס וימברס ראשי החרטומים, ויאמרו לפרעה בן אחד עתיד להיות נולד בעדתם של ישראל שעל ידו עתידה להחרב כל ארץ של מצרים, ובעבור כן ייעץ פרעה מלך של מצרים למילדות היהודיות ששמה של אחת שפרה היא יוכבד ושמה של השניה פועה היא מרים בתה:)

ואיתא במדרש (שמות רבה א כו) ותבאֵהוּ לְבַת פְּרַעֲהַ וּגּוֹ'. הִיְתָה בַת פְּרַעֲהַ מְנַשְׁקֶת וּמְחַבֶּקֶת וּמְחַבֶּבֶת אוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא בְּנָהּ, וְלֹא הִיְתָה מוֹצִיאָתוֹ מִפְּלִטְרִין שֶׁל מֶלֶךְ, וּלְפִי שֶׁהָיָה יָפֵה הַכֹּל מִתְאַוִּים לְרֹאוֹתוֹ, מִי שֶׁהָיָה רוֹאֵהוּ לֹא הָיָה מְעַבִּיר עֲצָמוֹ מֵעָלָיו. וְהָיָה פְּרַעֲהַ מְנַשְׁקוֹ וּמְחַבְּקוֹ, וְהוּא נוֹטֵל כְּתָרוֹ שֶׁל פְּרַעֲהַ וּמְשִׁימוֹ עַל רֵאשׁוֹ, כְּמוֹ שֶׁעֲתִיד לַעֲשׂוֹת לוֹ כְּשֶׁהָיָה גְדוֹל.

וְהָיוּ שָׁם יוֹשְׁבֵינֵי חֶרְטָמֵי מִצְרַיִם, וְאָמְרוּ, מִתְרַאֲיִן אֲנִי מִזֶּה שְׁנוֹטֵל כְּתָרְךָ וְנוֹתְנוֹ עַל רֵאשׁוֹ, שֶׁלֹּא יִהְיֶה זֶה אוֹתוֹ שֶׁאֲנִי אוֹמְרִים שֶׁעֲתִיד לְטַל מְלָכוֹת מִמֶּךָ. מִהֵם אוֹמְרִים לְהַרְגוֹ, מִהֵם אוֹמְרִים לְשַׂרְפוֹ,

וְהָיָה יִתְרוֹ יוֹשֵׁב בִּינֵיהֶן וְאוֹמֵר לָהֶם, הַנְּעַר הַזֶּה אֵין בּוֹ דַעַת, אֲלֵא בַחֲנוֹ אוֹתוֹ, וְהִבִּיאוּ לְפָנָיו בְּקַעֲרָה זָהָב וְגַחְלֵת, אִם יוֹשִׁיט יָדוֹ לְזָהָב יֵשׁ בּוֹ דַעַת וְהַרְגוּ אוֹתוֹ, וְאִם יוֹשִׁיט יָדוֹ לְגַחְלֵת אֵין בּוֹ דַעַת וְאֵין עָלָיו מִשְׁפָּט מוֹת.

מִיָּד הִבִּיאוּ לְפָנָיו וְשָׁלַח יָדוֹ לְקַח הַזָּהָב, וּבָא גְבֻרֵיֵאל וְדָחָה אֶת יָדוֹ וְתַפֵּשׂ אֶת הַגַּחְלֵת וְהַכְּנִיס יָדוֹ עִם הַגַּחְלֵת לְתוֹךְ פִּיו וְנִכְּוָה לְשׁוֹנוֹ, וּמִמֶּנּוּ נִעְשָׂה (שמות ד, י): כְּבֹד פֶּה וְכְבֹד לְשׁוֹן.

לְפִי זֶה אוֹמֵר הַרֵב מִרְדְּכֵי גִימְפֵל, שְׁבֵאמַת אֵלוֹ מִעַם יִשְׂרָאֵל שִׁידְעוּ אֶת הַסּוּד הַזֶּה שֶׁהַגּוֹאֵל צָרִיךְ לוֹמַר לָהֶם פִּקְדֵי פִקְדוֹתַי, מִכֹּל מְקוֹם לֹא הִבִּינוּ אֵיךְ בְּבוֹא הַעֵת יִדְעוּ שֶׁהוּא הַגּוֹאֵל הָאֲמִיתִי.

אֲבָל לְפִתְעַ שֶׁהִגִּיעַ מִשֶּׁה רִבִּינוּ שֶׁהִיָּה כְבֹד פֶּה וְכְבֹד לְשׁוֹן, וְלֹא יִכַּל לוֹמַר אֶת הַמִּילִים "פִּקְדֵי פִקְדוֹתַי" כִּי הִרִי הָאוֹת פ' הִיא אוֹת הַשְּׁפֵתִיִּים, וְהָאוֹת ד' הִיא מְאוֹתֵי הַלְשׁוֹן, וְכֵן הִכִּירוּ יִשְׂרָאֵל אֶת מִשֶּׁה שֶׁלֹּא יִכַּל לוֹמַר אֶת הָאוֹתֵי הַלָּלוֹ, וְהֵנָּה פִּתְאוּם מִשֶּׁה אוֹמֵר לָהֶם אֶת הַמִּילִים הַלָּלוֹ לֹלֵא שׁוֹם קוֹשֵׁי "יִי אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיִעֲקֹב לֵאמֹר "פִּקְדֵי פִקְדוֹתַי" אֶתְכֶם וְאֶת הָעֲשׂוֹי לְכֶם בְּמִצְרַיִם."

אִז הִבִּינוּ אֶת בִּיאור הַסּוּד שֶׁנִּמְסַר לָהֶם, שֶׁלֹּא כָל אֶחָד שִׁיבּוֹא וַיֹּאמֶר לָהֶם פִּקְדֵי פִקְדוֹתַי הוּא הַגּוֹאֵל, אֲלֵא רַק אָדָם שְׁבֵאוּפֵן טְבַעֵי לֹא יִכּוֹל לְבִטְאוֹת אֶת הַמִּילִים הַלָּלוֹ, וְהֵנָּה כִּשְׁהוּא מוֹסֵר אֶת הַנְּבוּאָה שֶׁקִּיבֵל מִהַקְּב"ה הוּא מְצַלִּיחַ לְבִטְאוֹת אֶת הַמִּילִים הַלָּלוֹ, סִימָן שֶׁנִּבְיָא אֲמַת הוּא, וְהוּא הַגּוֹאֵל הָאֲמִיתִי, וְהַשְׁכִּינָה הִיא שֶׁמְדַבֵּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ.

לכן מתורצת קושית הרמב"ן מדוע הקב"ה לא ריפא את משה רבנו.

והנה מי גרם למשה רבנו שידעו שהוא הגואל האמיתי, הלא זה פרעה בכבודו ובעצמו, שעשה לו את המבחן עם הקערת הגחלים הנ"ל ללמדך שהקב"ה ברצונו להפר עצת פועלי און החורשים רע על עושי רצונו יתברך, הנה הוא יתברך לא יפעול שום פעולה מתנגדת לפעולותיהם, ולא יעבירם ממעוצותיהם, רק יתן בלבם עצה נבערה, שיעשו בה אשר יחפצו, ויעשו בה רצונם, ויבצעו בה את מזימתם, והיא עצמה תהיה להם למוקש ותורידם לבאר שחת.

בעת גלותו התאכסן הגר"א בביתו של יהודי אחד, ולאחר ששהה שם כמה ימים החליט לצאת לדרכו. אמר לו בעל הבית להגר"א הבחנתי כי אתה תלמיד חכם לכן אבקש שתחווה את דעתך אודות הנהגותי.

אמר לו הגר"א כנראה אין בהישג ידך לקנות כל יום 'קפה' עבור שני כוסות, אלא עבור כוס אחד בלבד, והנני משבח את הנהגתך שהנך מקיים בזה את מה שאמרו חז"ל (יבמות סב:): מכבדה יותר מגופו, בראותי כל בוקר שהנך מעדיף להגיש את הכוס לזוגתך ולא לך.

התיישב בעל הבית על כסאו ואמר, נוסף להחיוב הכללי לכבדה יותר מגופו, אספר לכבודו עד כמה שהנני מרגיש שעלי לכבדה ביתר שאת.

ופתח ואמר: הייתי נער עילוי, ועוד לפני הבר מצוה רצה בי אחד מעשירי העיירה כחתן לבתו, אבי שהיה רב העיירה סיכם עמו שהחתונה תהיה לאחר שש שנים, בגיל י"ח ואז הוא יתן את הנדוניה המובטחת, גם הבטיח שמהיום ואילך לא אלמד בתלמוד תורה הכללי, אלא יתן לי מלמד פרטי על חשבוננו והייתי סמוך על שולחנו עד יום הנישואין.

ערכנו תנאים, והעשיר עמד בהבטחתו ודאג לכל צרכי, ואני ישבתי ולמדתי בשקידה.

חלפו שש שנים ומועד החתונה התקרב, ואז נודע בעיירה על האסון, שהעשיר ירד מנכסיו, אין נדוניה, אין בית, אין רהיטים, אלא עניות.

אבי והעתיד להיות מחותן נפגשו, ואבא אמר, אם אין נדוניה, אין חתונה והשידוך נתבטל.

אני כשלעצמי הייתי מעונין להתחתן גם כך, ובפרט אחר שקיבלתי כל כך ממנו, אבל אבא עמד על החלטתו.

חלפו כמה חדשים ונתארסתי עם בתו של בעל בית אחר, והנה תקופה קצרה לאחר החתונה לקיתי במחלת צרעת.

חותני הזמין רופא אך לא עלה בידו לרפאני, הביא רופאים נוספים והוזיל מכספו, אך הצרעת עמדה בעינה.

חלפה תקופה נוספת ללא תקוה, ולבסוף הגיע חותני וביקש, עשינו הכל למענך, אנא תרחם על בתי שלא תישאר כעגונה בעקבות מחלתך, ובלית ברירה נתתי לאשתי גט פטורין.

בהיותי חולה ללא תקוה, הכניסו אותי ל'הקדש' מקום מיוחד לכל המטופלים והמסכנים, ושהיתי שם כמה חדשים.

ב'הקדש' היה גם מקום לאורחים שלא מצאו מקום ללינה, וכך ניגש אלי אורח נשוא פנים, ואמר לי אתה נראה תלמיד חכם אבל מה אתה שווה הנך חולה ואינך יכול להתחתן, מה יהיה הסוף? והוסיף, יש לי עצה בשבילך, גם לי יש לי בת החולה במחלתך, תתחתן עם בתי ותקימו בית בישראל.

כמובן שכאב לי שהגעתי לשידוך כזה, אך ידעתי שגורלי מר, ולא אמצא זיווג טוב יותר.

נסעתי עמו לעירו, וערכו ווארט ותנאים והגיע יום הנישואין.

לאחר החופה בחדר ייחוד פרצה הכלה בבכי, שאלתי אותה מדוע את בוכה?

ענתה הכלה, ודאי אני שמחה על הנישואין, אך אני בוכה על מר גורלי שהגעתי עד הלום, ואז סיפרה לי שבעבר השתדכה עם בחור עילוי גדול, ואביו היה רב העיירה, אבי העשיר הבטיח להחזיקו על שולחנו, אבל תקופה קצרה לפני החתונה ירד מנכסיו, ואבי החתן קרע את התנאים, ומרוב צער נחלתי בצרעת והעתקנו את דירתנו מהעיר וכך התגלגלו העינים.

שמעתי את דבריה ושאלתי אותה, תוכלי לומר לי היכן היו האירוסין? ונתנה לי שם העיירה. ואז נתתי לה להבין, כי אני הוא החתן העילוי בנו של הרב, ונתתי לה סימנים ופרטי פרטים עד שבכתה מרוב שמחה, ושנינו נתננו שבח והודיה להשי"ת על שסוף סוף נתקיים השידוך.

הנישואים החדשים עברו בשלום אהבה אחוה ורעות, ובמשך הימים, אני והיא נתרפאו ממחלתנו ב"ה.

ובאותם הימים החלטתי בלבי מכיון שהיא סבלה כל כך הרבה בשבילי, אתן לה יותר ממה שאני אתן לעצמי, וכך מידי יום ביומו אני נותן לה יותר ממני, ואם אין לי רק כוס קפה אחד אני נותן אותו לה.

באחת מעיירות פולין חי לו יהודי בשם רבי אפרים, הוא היה עשיר גדול ועצום, היו לו שדות ופרדסים נכסים רבים ואחוזה ענקית, ועשרות משרתים.

זוגתו של ר' אפרים העסיקה כובסת בשם אסתר, שהיתה אלמנה גלמודה, שעסקה לפרנסתה ככובסת בבתי עשירים, אך מעולם לא הספיק לה עיסוק זה כדי מחייתה.

ימים רבים בילתה בביתה, תוך שידיה עסוקות היו במלאכת הכביסה, ולא חדלה מלתנות את צרותיה ובעיותיה לאוזניה הקשובות של אשת הגביר.

יום אחד תוך כדי שיחה, אומרת אסתר לבעלת הבית, את יודעת שמעתי שממשלת פולין עורכת הגרלת פיס על סכום

עצום, שאלה אותה אשת הגביר ומה זה קשור אלי? השיבה הכובסת הכרטיסים נמכרים במשרד מיוחד שנפתח לשם כך בעיר לייפציג, אם זה לא קשה, תבקשי מהאדון שבפעם הבאה שהוא נוסע לשם לרגל עסקיו, אם יועיל בטובו לקנות לי כרטיס הגרלה, מי יודע אולי אזכה ואהפוך למיליונרית, אין בעיה בסדר גמור השיבה אשת הגביר.

לאחר שבוע נסע הגביר ללייפציג, דבר ראשון נכנס למשרד הממשלתי לקנות כרטיס, הוא שילם חמישה רובלים, קנה את הכרטיס ואח"כ פנה לסידוריו ועסקיו.

בדרכו חזרה, בזמן הנסיעה בעגלה, מרוב שעמום הוא לקח את כרטיס ההגרלה, והתחיל לקרוא כל מה שכתוב עליו ישר והפוך, את כל ההוראות והתעריפים, אח"כ התחיל לחשב את הגימטריה של המספרים ואז גילה דבר מדהים, הגימטריה של המספרים היא בהצלחה, לא היה צריך לחשב יותר מדי כדי להגיע לתוצאה.

על הכרטיס היו רשומים שחור על גבי לבן המספרים 22 5 ה 90 צ 30 ח 8 ה 5 זה אמנם היה מדהים, אבל הגביר ר' אפרים לא התרגש יותר מדי.

כשהגיע הביתה קרא לאסתר ונתן לה את הכרטיס.

כמה זה עלה שאלה? אסתר, חמישה רובלים השיב ר' אפרים.

חמישה רובלים!!! אסתר כמעט התעלפה, סכום כזה אני מרוויחה בקושי בשבועיים, כיצד אוכל לעמוד בתשלום של סכום כזה? הגביר כבר עמד להציע לה שותפות אך ברגע האחרון חזר בו, אין זה מכבודו להיות שותף בכרטיס הגרלה עם כובסת ענייה, במקום זה הוא אמר לה, תשמעי, עכשיו הכרטיס שווה חמישה רובלים, אבל ככל שהולך ומתקרב מועד ההגרלה, כך המחיר עולה, בעוד חודשיים תוכלי למכור את הכרטיס בעשרה רובלים, חמישה תרוויחי לעצמך וחמישה תחזירי לי.

עברו כמה חודשים ואשת הגביר נפלה למשכב, מצבה היה קשה, הרופאים הכי גדולים בווינה בדקו אותה, ואמרו לגביר, הגברת סובלת ממחלה קשה מאוד שאין לה מזור ומרפא, אין מה לעשות רק לתת לה משככי כאבים ולהמתין לגרוע מכל.

האשה הלכה ודעכה אל מול עיניו, והוא ישב לצידה, לא עניין אותו דבר, כמה ימים אח"כ היא נפטרה, עשו לה לווייה גדולה.

ר' אפרים הגביר קם מהשבעה, שבור לרסיסים, חודשיים ישב בביתו מביט בחוסר עניין בכל מה שקורה סביבו ולא מדבר עם איש.

אחרי חודשיים המשרת דופק על דלת החדר ונכנס פנימה, אדוני סליחה על ההפרעה, אבל מוכרחים לטפל בעסקים, אנשים דופקים על הדלת ומבקשים משכורות...

בסדר תשלם להם, שלום. אבל אין מאיפה לשלם? מה זאת אומרת אין מאיפה לשלם?

המשרת הסביר לגביר, שמלבד חובות אין לו כלום, היו לו מחסנים אדירים של עצים בלייפציג, ומחיר העץ החל לרדת בצורה דרסטית, אנשיו רצו למכור את הסחורה, הם שלחו לו מדי פעם מברקים דחופים, אך הגביר לא השיב, הוא היה עסוק באבלו והתעלם מכל ענייני העולם.

אם הגביר לא עונה לא עושים כלום, בינתיים המחיר ירד בשמונים אחוזים ודבר לא נעשה.

באותו הזמן מחיר הדונג החל לעלות, מחסנים של דונג לא היו לגביר, אבל חובות המוצמדים לשער הדונג היו לו הרבה, העץ שהמתין במחסנים הרקיב, והיה צריך לפנותו, פינוי עצים רקובים מתוך מחסנים לפני עידן הטרקטור והסמיטריילר, עלה כסף רב שכבר לא היה לו.

בלית ברירה ר' אפרים התנער מאבלותו ונכנס לעניינים, אבל אז התברר לו שגם אם ימכור את אחוזתו וכל רכושו לא יצליח לשלם את כל חובותיו.

הגביר העשיר הפך לאלמן עני ואביון חסר כל ללא כסף, ואפילו ללא קורת גג לראשו.

הוא שכר מחסן קטן בקצה העיר, ומצא עבודה כעוזר קצב, מהבוקר עד הערב היה חותך את הבשר, ואח"כ היה סובב בין בתי הלקוחות מחלק את הבשר וגובה את התשלום. מגביר גדול הפכתי לשוליית קצב.

יום אחד שלח אותו הקצב לעיר, לסדר כמה עניינים, שם ראה שלט גדול המודיע לציבור הרחב, כי בהגרלה הממשלתית השנתית, זכה הכרטיס שמספריו 5 8 30 90 5 2 היה זה הכרטיס ההגרלה של אסתר הכובסת.

פתאום עלה רעיון במוחו אני אלמן והיא אלמנה, נשמע מתאים, אך מצד שני איך יכול הגביר הגדול להתחתן עם כובסת ענייה, אבל בעצם כעת המצב התהפך היא הגבירה ואילו אני, פועל פשוט ועני.

כל הלילה חשב, ובבוקר ניגש לשדכן, שיציע אותו לאסתר האלמנה.

השדכן הציע לאסתר את ההצעה, והיא שמחה מאוד הקב"ה שמע את תפילותיה, מי היה מאמין שהיא תתחתן עם גביר, אמנם כרגע הוא לא ממש גביר עשיר, אבל הוא גם לא סתם אדם פשוט, הוא אדם מכובד ונבון.

השידוך נסגר ותקופה קצרה אח"כ הם התחתנו, רבי אפרים לא שאל מיד על הכרטיס, זה לא מתאים, אבל לאחר חודש ימים, בזמן ארוחת הבוקר אזר אומץ ושאל את אסתר את זוכרת את כרטיס ההגרלה שקניתי לך פעם בלייפציג...

בטח שאני זוכרת השיבה אסתר, זכרתי גם את ההצעה
החכמה שהצעת לי למכור את הכרטיס בעשרה רובל, באמת
תודה רבה...

עולמו חשך עליו, פתאום התחיל לחשוב מחדש אם
השידוך הזה מתאים... או לא...

עוד באותו היום נסע רבי אפרים לרבי מקוצק, שם פרק את
כל המטען שהעיק עליו, לא רק את עניין השידוך, אלא את כל
צרותיו שעברו עליו מאז חלתה אשתו ועד עצם היום הזה.

הרבי הקשיב בקשב רב, השתתף בצערו, ולבסוף שאלו
ומה עכשיו אתה רוצה? במה יכול אני לעזור לך?

אני רוצה להתגרש אמר הגביר לשעבר.

אמר לו הרב, תראה, במהלך תקופה קצרה מה עשה
הקב"ה... הוא הפך את העולם כדי שתתחתן עם אסתר
האלמנה.

הרי אם מיד לאחר פטירת רעייתך היו מציעים לך את
ההצעה הזאת, היית דוחה זאת על הסף. וכי אני הגביר ישא
לאשה את הכובסת אסתר, היעלה על הדעת?!!!

מה עשה הקב"ה? שלח אותך הגביר לקנות כרטיס הגרלה,
ודאג שתזכור את המספרים בעל פה, לקח ממך את אשתך,
הוריד את מחיר העץ והעלה את מחיר הדונג, כל העץ שהיה
לך במחסנים נרקב, ולבסוף אילץ אותך למכור את כל רכושך
כדי שתהיה עני ולהפוך לשוליית קצב, שלח אותך לעיר כדי
שתראה את המודעה של ההגרלה וכל כך למה? כדי שתתחתן
עם אסתר.

סוף סוף התחתנת איתה, ועכשיו אתה רוצה להתגרש?
האם אינך רואה את מה שהקב"ה עשה בשביל שתתחתן
איתה

מפעם לפעם היו שני האחים הצדיקים רבי אלימלך מליזנסק ואחיו רבי זושא עורכים 'גלות'.

בלילה אחד העייפות והקור לא הותירו להם ברירה, ושני האחים נכנסו לפונדק עמוס בשיכורים, כל העיניים ננעצו בשנאה בשני היהודים, וכמה איכרים פלטו לעברם קללות.

מה אתם רוצים יהודונים? שאל בעל הפונדק בחיוך אווילי.

רצוננו בשתי מיטות להניח עליהן את גופנו העייף, ענו רבי אלימלך ורבי זושא.

בעל הפונדק הצביע לעבר התנור המוסק בקצה הפונדק, הנה יש לכם שם שתי מיטות.

חבורת השיכורים המשיכה לשתות עוד ועוד, והאווירה סביב השולחן הלכה ונעשתה פרועה יותר ויותר.

באמצע הלילה קם אחד הגויים והכריז, הלואי שהיה לי פה איזה יהודון, להוציא עליו את כל העצבים שלי.

הנה ידידי יש לך פה יהודי ענה לו חברו ברשעות, גיהק השיכור השלישי וגיחך בהסכמה כן בואו נתפוס את היהודון, ונרקיד אותו כמו שצריך.

הם היו כה שתויים, עד שלא הבחינו שיש שם שני יהודים, הם ראו רק את רבי זושא שישן במיטה התחתונה, וכך משכו אותו מתוך המיטה, והחלו להרקיד אותו, ולדחוף אותו מהאחד לשני כאילו היה כדור משחק.

רבי זושא קיבל את המכות ואת ההשפלות בשתיקה, ולחש לעצמו כל הזמן, ריבונו של עולם יהיו נא הייסורים הללו כפרה על עוונותיי המרובים, יהי רצון מלפניך שבזכות הביזיונות שאני סופג, תשלח גאולה וישועה לעם ישראל.

רבי אלימלך שראה את הנעשה, ריחם על אחיו והציע לו, אחי היקר די סבלת מידי הגויים הרשעים, הבה נחליף את

מיטותינו תעלה אתה למעלה ואני אישן למטה, כדי שאם הרשעים הללו יחזרו הם ייקחו הפעם אותי ולא אותך.

בתחילה סירב רבי זושא, אך רבי אלימלך הפציר בו עד שהסכים.

חלפו כמה דקות ואז נשמעה צעקה, רק רגע היה זה אחד הגויים שכנראה נותר מעט יותר פיכה, אני רואה שיש פה שני יהודים, קודם רקדנו עם ההוא שישן למטה, עכשיו בואו נרקוד עם זה שישן למעלה, וכך נגרר רבי זושא פעם נוספת מהמיטה וספג שוב מכות ודחיפות ואילו רבי אלימלך נותר במיטתו בלא כל פגע.

כששב למיטתו, פנה אליו רבי אלימלך, אמור נא לי אחי יקירי מה עלינו ללמוד מכך בעבודת השי"ת?

למדנו לימוד גדול השיב רבי זושא, אין עצה ואין תבונה נגד רצון ה', כאשר נגזר על מישהו שיקבל מכות, הוא יקבל אותן, גם אם יחליף מקום וינסה לברוח מגורלו, ואילו אדם שלא נגזר עליו לספוג מכות לא יקבל מכות, גם אם יתאמץ ויכניס את עצמו למקום סכנה.

מסופר על האדמו"ר רבי ישראל מקוזניץ זצ"ל, שפעם באה לפניו אשה אחת והתאוננה לפניו כי בעלה אברהם יעקב שוורץ, התחיל פתאום להתרחק ממנה, ונפסקה האהבה והידידות שהיתה בניהם כל השנים.

האשה הצטערה מאוד מאוד על זה, ומרוב צערה חלתה מחלה אנושה, והרופאים התייאשו ממנה.

הרבי שלח את הגבאי להזמין את הבעל לבית דינו.

וכשהגיע אמר לו המגיד מקוזניץ, החכם מכל אדם אמר רבות מחשבות בלב איש ועצת יי' היא תקום (משלי יט כא) והכוונה היא כך.

רבות מחשבות בלב איש, אי"ש ראשי תיבות 'אברהם יעקב שוורץ' הרבה מחשבות בלבו, אשתו חולה ועוד מעט היא תמות, והוא יקח לו אשה אחרת, אבל האם אתה יודע עצת ה'?' לפי עצת ה' היא תקום מחוליה, ותחזור לבריאותה ולא תוכל להפטר ממנה.

ועל כן איעצך ויהי ה' עמך, מהר לך ופייס את אשתך, היא תחלים ותבריא ותאריכו יחד ימים ושנים.

שמע הבעל לדברי רבי ישראל והשלימו הבעל ואישתו, ונתקיימה בהם ברכתו של הצדיק והאריכו ימים ושנים עד זקנה ושיבה.

כשרצית נתת בלבם לאהב וכשרצית נתת בלבם לשנא.

איתא במדרש (בראשית רבה פ"ד יח) רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן בִּיְתוּס בָּשָׁם רַבִּי יְהוּדָה בַּר סִימוֹן פְּתִיב (ישעיה סג, יז): לָמָּה תִתְעַנּוּ ה' מִדְּרָכֶיךָ, כְּשֶׁרָצִיתָ נָתַתָּ בְּלִבָּם לְאַהֵב וְכֶשֶׁרָצִיתָ נָתַתָּ בְּלִבָּם לְשֹׂנְאֵי.

בספר אור יחזקאל כותב המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל שכאן מגלים לנו חז"ל שלא היתה שנאת האחים שנאה פשוטה, אלא הכל היה יד ה', והקב"ה נתן בלבם את השנאה ליוסף, ולכן מצינו בחז"ל שמיד לאחר המכירה התחרטו האחים ובקשו להשיב את יוסף, לו היתה המכירה נובעת משנאת אחים כפשוטה, לא יתכן כי תיכף לאחר ביצוע פעולת השנאה יבקשו לשוב ממנה, על כרחך שאין השנאה כפשוטה, אלא כולה יד ורצון ה'. (ועי"ש שביאר על מה נענשו השבטים)

בשנת תרמ"ז התרחש אירוע מצער בעיר העתיקה, בעת שהתלקטו אנשים ריקים ואירגנו הצגה על מכירת יוסף, מקום עריכת ההצגה נקבע באחת החצרות בקרבת הכותל המערבי.

עריכת הצגה על יוסף הצדיק בעיר הקודש והמקדש ובקרבת הכותל המערבי, הסעירה את רוחו של רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל והוא החליט למנוע את קיום ההצגה בכל מחיר.

ככדי להכשיר את ההצגה, הודיעו המארגנים כי ההכנסה קודש לאיזו מטרה של צדקה וכבר הוחל במכירת הכרטיסים.

הלך רבי יוסף חיים זוננפלד אל המארגנים וביקשם לבטל את ההצגה, ודיבר עמהם רכות וקשות, טענו המארגנים שאפילו אם כבר היו מסכימים לבטל את ההצגה, אין הם יכולים לעשות זאת, משום שכבר השקיעו סכום של שש מאות גרושים טורקיים לשכירת האולם והדפסת הכרטיסים.

הבטיח הרב לפצותם בכל הסכום אם יבטלו את ההצגה, והסכימו ביניהם שהרב זוננפלד ישליש את הכסף אצל רבי שמואל סלנט, והוא ימסור להם אותו אם ההצגה תבוטל.

מכיון שעני ומטופל בילדים קטנים היה הרב זוננפלד, ולא יכול היה להוציא סכום גדול כזה מכיסו, השתדל הרב לגייס את הסכום ממכריו, והואיל ומעולם לא הסכין לבקש מאחרים קשה היה עליו הדבר מאד, ובקושי אסף מחצית מהסכום.

הרב זוננפלד הודיע למארגנים שרק מחצית הסכום יש בידו, ועל שאר הכסף הוא ישעבד להם בשטרות את כספי החלוקה שלו מכולל שומרי החומות, הסכימו המארגנים, ויחד עלו לרבי שמואל סלנט. כתבו חוזה והרב זוננפלד השליש בידיו את הכסף.

כאב מאד לרבי שמואל סלנט לראות איך הרב משעבד את הכנסתו היחידה שממנה הוא מפרנס את משפחתו, אבל לא ניסה להניאו, כי ידע שעם רבי חיים אין מתווכחים בענין הנוגע לכבוד שמים, ושום מכשול לא יעמוד בדרכו למנוע חילול השם

רבי שמואל, שלח אנשים בחשאי לחקור אם אכן בוטלה לגמרי ההצגה, ומשנתברר לו שהמארגנים קיימו את ההצגה בחשאי בפני קהל מצומצם, החזיר להרב זוננפלד את הכסף.

ומסיים הכותב בזכרונותיו, כי ידוע הדבר, ששנים מהמארגנים לא הוציאו את שנתם ויהי הדבר לנס. (עיין בשו"ת מהרי"ץ (דושינסקי סימן נ"ו) אודות לעשות שחוק ממכירת יוסף, וכבר היה לעולמים, ומאז אבותינו ספרו לנו שגדולים אשר לפנינו לא היה דעתם נוחה מזה, וקבלה בידם, שכל מי שיהיה לו חלק חלילה, לא ינקה רע). רחמנא אדכר לן זכותיה דיוסף צדיקא אמן.

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה". ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול".

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל).

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679